

У ПАМЯЦІ І Ё СЭРЦЫ

Да мяне на кватэру завітаў былы аднапалчанін, падпалкоўнік у адстаўцы Аляксандр Іванавіч Гардзееў.

Мы не бачыліся з ім аж з самай вайны. Яго паслалі на Далёкі Усход, дзе ён працягваў службу ў авіяцыі, а я застаўся служыць у Групе савецкіх войск у Германіі.

Ён — родам з Валгаграда, я — з прыбесядскай вёскі Альшоў, што на Магілёўшчыне. Як далёка нашы родныя мясціны, але якія блізкія мы па душы, па крыві, па службе, па сумесных баявых паходах.

І пайшлі адзін за адным успаміны. Пра ўсё, што было пабачана, перажыта на нялёгкіх франтавых шляхах, пра ўсё, што засталося ў нашых сэрцах і ў памяці.

Пётр Фёдаравіч ПРЫХОДЗЬКА

— А помніш, як перапраўляліся праз Дняпро, як ты з камбатам Меньшуном на правым беразе адбіваў з кулямёта контратаку немцаў? — пытаецца ён.

Хіба гэта можна забыць, і многае, многае іншае, што было на вайне.

Мы ўспаміналі пра сумесную працу ў дывізійнай газеце «Прызыв Родины», дзе ён быў намеснікам рэдактара, а я адказным сакратаром. Гэта была газета 81-й стралковай дывізіі, якая адной з першых восенню 1943 года фарсіравала Дняпро паўднёвей Лоева і прымала непасрэдны ўдзел у

вызваленні Беларусі. Яна разам з іншымі часцямі вызваляла многія гарады — Брагін, Калінкавічы, Хойнікі, не гаворачы ўжо аб шматлікіх вёсках. Невыпадкова ёй было прысвоена найменаванне — Калінкавіцкая ордэна Суворава Чырванасцяжная стралковая дывізія.

Некалькі дывізіійных газет я захаваў. Як памяць аб тых векапомных гадах. — А помніш, — успамінае Аляксандр Іванавіч, — песню, якую ты напісаў пра нашага камдыва?

Соловьи-соловушки,
Поют нам до зари,
Соловьи-соловушки
Поют тому, кто смел.
Только жаль, что рано,
Только жаль, что рано
Генерал наш поседел...

Гэта пра нашага сівога камдыва Барынава Аляксандра Барысавіча. Слаўны быў чалавек.

Не знаю, хто ты — баявы уралец,
Ці дужы каранасты сібірак, —
Падправіўшы спраўней паходны ранец,
Прайшоў ты першым па маіх барах.

У нас, у дывізіі, я ўжо казаў, было шмат беларусаў. І як прыемна было мне, былому палітруку, цяпер сакратару дывізіёнкі, хадзіць з роты ў роту і чытаць на роднай мове верш паэта, з якім мне пашчасціла пазнаёміцца яшчэ перад вайной у студэнцкія гады.

Уважліва слухалі байцы паэтычныя радкі. І кожны ўспамінаў сваю зямлю, свой родны дом.

За адзін дзень і ноч 30 верасня дваццаці шасці воінам нашай дывізіі было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Усе яны былі аднолькава мужнымі, адважнымі байцамі. Толькі лёс у іх быў розны — адным удалося прайсці вайну да канца, дайсці да Берліна, іншыя — засталіся ляжаць там, на пераправах альбо на высокіх кручах, абняўшыся на век з роднай зямлёй. Георгі Майсурадзе з 410-га палка паўтарыў подзвіг Аляксандра Матросава, вызваляючы беларускую вёску Глушэц на правабярэжжы Дняпра. Узбекскі паэт Султан Джураеў з суседняй дывізіі, ідучы ў атаку, загінуў смерцю героя пад вёскай Казярогі, дзе і зараз ляжыць у брацкай магіле. Сяпёр Васіль Сарокін за адну ноч зрабіў дзесяць рэйсаў праз Дняпро на лодцы перапраўляючы байцоў і іх зброю з аднаго берага на другі. Лодка яго на апошнім рэйсе была разбіта варожым снарадам. Разам з ёй пайшоў на дно і герой-салдат.

Аляксандр Іванавіч нагадаў мне яшчэ пра аднаго героя з нашай дывізіі — мардвіна па нацыянальнасці, лейтэнанта Міхаіла Камальдзінава. Ён быў камандзірам стралковага ўзвода ў 410-м палку, якім камандаваў палкоўнік Рыбчанка. У баях на Курскай дузе пад Панярамі яго ўзвод адбіў некалькі контратак фашыстаў. Многія байцы палеглі на полі бою. Сам узводны быў цяжка паранены і кантужаны. Яго, беспрытомнага, падабралі санітары і пераправілі ў медсанбат. Больш як год ён лячыўся ў тылавым шпіталі. Калі стаў на ногі, дактары хацелі спісаць яго падчыстую. Але Камальдзінаў сказаў: «Нізашто! Адпраўце мяне зноў у маю дывізію!»

Медыкі пайшлі насустрач воіну-герою (яму таксама было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза). Калі наша дывізія вяла баі ўжо на тэры-

торыі Польшчы, брала Сандамірскі плацдарм на Вісле, ён з'явіўся ў сваю часць, усе заўважылі, што лейтэнант Камальдзінаў хворы яшчэ чалавек, раненні, асабліва кантузія, пакінулі свае сляды. Але ён настойліва рваўся ў бой. І хоць камандзір дывізіі не дазваляў яму гэтага, да канца вайны заставаўся ў сваім палку.

— А дзе ён зараз? — спытаў я ў Аляксандра Іванавіча.

— Чуў я, жыў дзесьці пад Іжэўскам. Памёр. Дагнала вайна.

Так, многіх баявых сяброў няма сярод нас. Але яны жывуць у нашай памяці, у нашых сэрцах, у нашых песнях і легендах.

*Пятро ПРЫХОДЗЬКА, пісьменнік,
ветэран Вялікай Айчыннай вайны.*

Прыходзька, П. У памяці і ў сэрцы // Наша Перамога / уклад. М. Ф. Кадзет;
У. П. Саламаха. — Мінск, 2004. — С. 116—119.